

Publieke schuld in de vroegmoderne Nederlanden: een financiële revolutie?

Het jaarcongres van de Vlaams-Nederlandse Vereniging voor Nieuwe Geschiedenis met als thema 'publieke schuld in de vroegmoderne Nederlanden' was opmerkelijk druk bezocht, onder meer dankzij een grote delegatie studenten en docenten vanuit Vlaanderen. De Amerikaanse hoogleraar James Tracy (Universiteit van Minnesota) gaf de keynote-lezing, waarin hij schetste hoe Europese landen oplossingen vonden voor het grote probleem van die tijd: geld vinden om de steeds grotere legers te betalen. Sommigen gebruikten vooral belastingen, anderen vaker leningen.

Het aangaan van een grote publieke schuld bleek een geliefde oplossing in de Nederlanden, en vooral in het zestiende-eeuwse Holland. In een invloedrijk boek uit 1985 had Tracy het gemak waarmee Holland leningen kon uitschrijven een 'financiële revolutie' genoemd, naar analogie van de studie van Peter Dickson uit 1967 over de soepele oorlogsfinanciering van Engeland in de achttiende eeuw. Tracy gaf er nu de voorkeur aan om die term niet meer te gebruiken, omdat vergelijkbare onderdelen van die Hollandse oplossing ook elders te vinden waren.

Veel nieuw onderzoek

De sprekers die volgden gebruikten soms wel, soms niet de term financiële revolutie, maar allen wezen toch op het feit dat op het gebied van overheidsfinanciën iets bijzonders gebeurde in de vroegmoderne Nederlanden, en vooral in Holland. Rudolf Bosch (Universiteit van Groningen) liet zien hoe uitzonderlijk de Hollandse situatie was vergeleken met die in Gelre: veel efficiënter en politiek-staatkundig ook meer gecentraliseerd. Jaco Zuiderduijn (Universiteit Utrecht) toonde aan hoe Holland steeds vaker een collectief verantwoordelijkheidssysteem voor leningen gebruikte; dit systeem zorgde ervoor dat rentebetalingen regelmatig werden betaald dankzij de garantstelling van zustersteden. Uiteraard had Holland wel innovatieve financierings-elementen van de Zuidelijke Nederlanden overgenomen. Jeroen Puttevels (Universiteit Antwerpen) belichtte een verrassende en nog onbekende financieringsmethode uit die tijd: de loterijen. Nicolaas de Vijlder en Michael Limberger (Universiteit Gent) bespraken hoe het Antwerpse stadsbestuur op een flexibele en veelzijdige wijze investeerders van hun publieke schuld probeerden aan te trekken.

Toch revolutionair

In de afsluiting van het congres wees ondergetekende toch weer op het voordeel om de term financiële revolutie te gebruiken. Het ging niet alleen om de stevige basis van stedelijke belastingen of om de collectieve garantstelling door zustersteden, maar ook om het vrijwillige karakter van de leningen. Dit was een fundamentele verbetering ten opzichte van de vaak gebruikte gedwongen leningen, die omgeslagen werden over het rijkere deel van de bevolking. Vrijwillige leningen bleken op den duur beter aan te sluiten bij de vrije markt en verhoogden het potentieel van economische groei. In het zestiende-eeuwse Holland kwamen de vernieuwende instrumenten uit de Zuidelijke Nederlanden samen in een

voor die tijd buitengewoon goed georganiseerd provinciaal bestuur, een bestuur dat vergeleken met de Zuidelijke Nederlanden behoorlijk slagvaardig kon opereren. Vervolgens stond Holland weer model voor andere landen, bijvoorbeeld voor Engeland die vanaf het eind van de zeventiende eeuw een vergelijkbare ontwikkeling in de overheidsfinanciën doormaakte.

Dankzij de gevarieerde samenstelling van het publiek was er een levendige discussie, die nog lang werd voortgezet tijdens de borrel die de Universiteit van Amsterdam vrijgevig had aangeboden. Het is de bedoeling dat net als anders de lezingen in een bundel gaan verschijnen.

Marjolein 't Hart (Huygens ING)

- See more at: <http://www.historici.nl/nieuws/publieke-schuld-de-vroegmoderne-nederlanden-een-financi%C3%A5le-revolutie#sthash.8nlZJAbe.dpuf>